

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије одржаног
12. марта 2012. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
Година IV / Књ. 1

Издавач

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Уређивачки одбор

проф. др Милош Ковачевић
проф. др Радивоје Младеновић
проф. др Никола Рамић
проф. др Драган Бошковић
доц. др Маја Анђелковић
доц. др Часлав Николић
Јелена Петковић

Одговорни уредник

доц. др Маја Анђелковић

Рецензенти

проф. др Милош Ковачевић
проф. др Божинка Петронијевић
др Стана Ристић, научни саветник
проф. др Радивоје Младеновић
проф. др Никола Рамић
проф. др Тијана Ашић
проф. др Мирјана Мишковић Луковић
проф. др Јована Димитријевић Савић
проф. др Анђелка Пејовић
доц. др Владимир Поломац
доц. др Сања Ђуровић
доц. др Ана Јовановић

Лектура и коректура

Бојана Вељовић
Тања Танасковић

За издавача

проф. др Иван Коларић
декан ФИЛУМ-а

Технички уредници

Срђан Стевановић
Стефан Секулић

Штампа

Интерагент, Крагујевац

Тираж

150 примерака

Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије,
одржаног 12. марта 2012. године
на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу

**САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА
ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ**
Година IV / књ. 1

Крагујевац, 2013.

**ОБРАЋАЊЕ ПРОДЕКАНА ЗА НАУКУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
ПРОФ. ДР ДРАГАНА БОШКОВИЋА УЧЕСНИЦИМА
IV НАУЧНОГ СКУПА МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ**

Поштовани председавајући научног скупа,
поштоване колегинице и колеге,
драги докторанти!

Најискреније дирнут овако великим бројем младих научника филологије, успехом овога нашег окупљања и свечаним духом овога дана, не преостаје ми у овоме моменту ништа друго него да вам усмерим пажњу на онај официјелни, али и на онај мање официјелни аспект нашег сусрета.

Официјелно или формално-академски посматрано, овај четврти по реду *НАУЧНИ СКУП МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ (постдипломаца и доктораната)*, изникао је из Докторских студија из филологије (језик и књижевност), које је 2008. године Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу као прве оваквог типа покренуо у Републици Србији. Као један од облика научноистраживачких активности доктораната претпостављено је и учествовање на домаћим и иностраним научним скуповима. Осмишљен, дакле, као део програма Докторских студија из језика и књижевности, а на иницијативу асистената Катедре за српски језик и Колегијума за докторске студије, *ПРВИ НАУЧНИ СКУП МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ (доктораната и постдипломаца)*, одржан пре две године, био је и први научни скуп оваквог карактера у Републици Србији. Настављајући ову, у научном смислу вредну традицију, могу да констатујем да је и следећи, други по реду, и овај трећи скуп увелико надмашио оквири програма докторских студија и наставио да живи не само као национални него и као међународни научни скуп младих филолога. Док смо га стварали, морам вам признати да смо овај скуп замишљали у много скромнијем обиму и да можда нико од нас није имао смелости да помисли да је нешто у овако великом вашем одзиву могуће. Хвала вам, поштоване колегинице и колеге, што сте нас подсетили да заправо једино на овом свету има смисла желети, стварати и живети немогуће.

А говорити о немогућем значи прећи са официјелног на неофицијелни дискурс, са протоколарне на непосреднију страну нашег окупљања. У том, мање формалном духу посматрано, поштоване колегинице и колеге, желео бих са вама да поделим само једну мисао. Желим заправо да вам само кажем: *под академским и научноистраживачким сунцем увек шражише местио за сумњу, игру и животи*. Парафразирајући наслов интервјуа једног познатог српског писца, покушавам да укажем на карактер ваше научне мисије: ако ви не удахнете живот пољу науке у којем се налазите, академском знању и образовању, они ће остати мртва слова, архивски подаци лишени смисла, извори стереотипа и заблуда, клице дискриминаторне свести. Да бисте укинули такав трагични сценарио, наука мора живи, а она то може само ако се претвори у игру, најозбиљнију и најкреативнију, онакву каква краси сваку уметност. Уметност научног мишљења и истраживачка игра састоји се од перманентне скепсе, превођења рација у живот, у схватању објективности не као једнозначног феномена него као фигуре, а да би-

сте је разиграли и да бисте дозвали до сада негледани смисао, сумњајте у ауторитете и текстове. Сумњајте, посебно, у идеологије, и не заборавите оно што нас је Михаил Бахтин научио, да је свака реч, па и она најмања, обојена идејом, дакле, идеологијом. Не делећи науку од уметности, осетићете интегралност живота и спознајте; не бежећи од сентименталности и патетике, избећићете их; не бежећи од грандилоквијенције, ћутаћете; бивајући дисциплиновани и педантни, остаћете опијени оним најсочнијим смислом који вам ваш рад може донети. Клони-те се лажних дилема као домаће-страно, локално-глобално, ми-они, старо-ново српско-европско – јер оне су срж идеолошког редукционизма и искључивости ио јер баш негде између вештачки произведних полова лежи залог нашег научног живота, књижевнотеоријских и лингвистичких авантура. Окрећите се највишим вредностима, најбољем што су српски језик, књижевност и култура дали, и нама и свету, и будите део нових читања велике историје светске књижевности и културе која је створила и обележила историју овога света и свакога од нас. Не бојте се, јер нема погрешних читања - додају вам из недавне прошлости Харолд Блум, Џефри Хартман и Жак Дерида - али се прибојавајте јефтиних трикова, дневних вредности, константних манипулација знаковима, ситних идеолошких и научноистраживачких смицалица које, нажалост, често красе и наше друштво и нашу академску средину и нас саме, и тешите се - рекох да сте нас ви на то подсетили - искуством немогућег, симболичким и научним смислом који превазилази људску ускогрудост.

Слободно тврдећи да је ФИЛУМ-ов НАУЧНИ СКУП МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ већ постао део најквалитетније научноистраживачке традиције Универзитета у Крагујевцу и академских територија наше земље, преостаје ми да захвалим нашем Универзитету који нам је и овом приликом изашао у сусрет, Организационом одбору скупа, али и свима онима који су се ангажовали око организовања овог скупа. Преостаје ми и да верујем да су у свим учесницима скупа похрањени они дубоки плодови који припадају и нашим данима и данима који долазе, а који ће допринети да књижевнотеоријска и лингвистичка, дакле, хуманистичка херменеутика настави да живи. Желим да се никада не покајете, да вас и идуће године сусретнемо на овом месту и да наставимо да стварамо оно најбоље у нашем академском врту. Па ипак, изнад свега желим да посумњате у моје речи и овај поздравни говор. Желим вам, заправо, само један, пријатним тренуцима испуњен дан! А мени нећете замерити ако вам, као стари и убоги професор, најискреније признам да сам данас овде искључиво да бих уживао у вама, вашем знању, лепоти, истраживачком ентузијазму, научној вреви.

Срећно и хвала вам!

Проф. др Драган Бошковић

О ПРВОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА

Ево и четврти пут зборника *Савремена проучавања језика и књижевности*, који чине радови саопштени на Четвртом скупу младих филолога, који је у организацији Филолошко-уметничког факултета одржан 12. марта 2012. год. у Крагујевцу. Како и сам наслов зборника сугерише, а што потврђују и зборници са претходних трију скупова, скуп младих филолога тематски се, условно, дели на лингвистички и књижевни део. Кажемо условно, јер у великом броју радова, посебно оних стилистичких, а неретко и оних књижевнотеоријски јаче усмерених – превладава интегрални језичко-књижевни приступ, не само тематски него и методолошки.

Уже тематски гледано, лингвистички део скупа чинило је 87 реферата и саопштења, од којих је, наконведеног рецензентског поступка, њих 65 завредило да се нађе у зборнику, као вредни лингвистички приноси. Мало је скупова на којима се и поднесе, а камоли, након рецензирања, за штампу одобри чак 65 радова. Та чињеница не може а да не изазове најмање троструко задовољство. Најпре задовољство организатора што су успели окупити толико младих лингвиста, потом задовољство што су реферати окупљених млади лингвисти таквога квалитета да би највећи број могао без икакве прераде бити штампан у најпознатијим општелингвистичким и србистичким лингвистичким часописима, и треће – без сумње највеће задовољство – што филологија у Србији, из које је и било највише учесника скупа, има тако добар научни подмладак, који је далеко од „почетништва“ ако на то значење неке реч подмладак асоцира.

Врло је значајно истаћи да су лингвистички прилози дисциплинарно врло разноврсни, што ће свако ко се са зборником и само површно упозна приметити, и што је, без сумње, још једна неспорна вредност и скупа и зборника. Уопштено говорећи, јер је строгу и прецизни систематизацију тешко извести, сви за штампу одобрени радови дисциплинарно би се могли поделити у неколико категорија. Према редоследу у зборнику, прву групу чине радови који припадају области *историјско-језичких и дијалектолошких истраживања*, а њих је у овоме зборнику укупно осам; другу групу чини пет радова који се баве морфолошким и/или творбеном проблематиком; трећу групу чини чак 13 радова који осветљавају различите лексиколошке проблеме; у четврту групу сврстано је деветнаест синтаксичких и стилистичких радова, прве свега зато што највећи број оних стилистичких потпада под синтаксостилистику; пету групу чине радови који дисциплинарно репрезентују примењену лингвистику, у њеним различитим поддисциплинама, а таквих је радова у овоме зборнику шеснаест.

Много би простора заузело чак и поддисциплинарно експанаторно класификовање ових радова, а камоли осврт на различите примењене методолошке поступке у њиховој изради. Уопштено говорећи, може се рећи да овај збор-

ник одражава готово све релевантне системсколингвистичке и интердисциплинарне лингвистичке области, али и готово све модерне методолошке лингвистичке приступе најпримереније изабраним предметима истраживања. Посматрајући само из тог угла, ови радови заиста представљају врло вредне лингвистичке прилоге, за које би се, у великом броју случајева, пре могло помислити да су их писали искусни лингвисти, а не лингвисти који тек закорачују у науку, или су у науци тек одавно направили прве кораке. Зато ће овај зборник бити од користи свим филолозима, јер његови радови представљају значајан помак у разрешењу или тек постављених или често постављаних језичких питања. Из тих разлога, са подједнаким како задовољством тако и поносом и учесника и организатора, предајемо га јавности.

Крагујевац, 12. 3. 2013.

Проф. др Милош Ковачевић

САДРЖАЈ

ОБРАЂАЊЕ ПРОДЕКАНА ЗА НАУКУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
ПРОФ. ДР ДРАГАНА БОШКОВИЋА УЧЕСНИЦИМА
IV НАУЧНОГ СКУПА МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ / 5

О ПРВОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА / 7

Данка Урошевић и Ивана Чанчар

О ГЛАГОЛИМА *вѣзѣрѣти* И *оуѣзѣрѣти* У СТАРОСЛОВЕНСКОМ
ЈЕЗИКУ (С ОСВРТОМ НА СТАЊЕ У ГРЧКОМ ЈЕЗИКУ) / 19

Светлана Слијепчевић, Ана Сивачки

О РАЗВОЈУ ТЕРМИНА МАЈКА, ОТАЦ, СИН И КЋИ У ИНДОЕВРОПСКИМ
ЈЕЗИЦИМА
(С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СРПСКИ И АЛБАНСКИ) / 33

Драгана Радовановић

ЈЕТРВА, СВЕКРВА У СРПСКИМ ДИЈАЛЕКТИМА / 43

Ана Савић Грујић

ОПШТИ ПАДЕЖ У ГОВОРИМА
ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКЕ ДИЈАЛЕКАТСКЕ ОБЛАСТИ / 55

Тања Милосављевић

НАЗИВИ ЗА СВИРАЛУ У СВЕТЛУ ЈЕЗИЧКЕ ИНТЕРФЕРЕНЦИЈЕ / 65

Жељко Сипејановић

НАЗИВИ ОБЈЕКАТА ЗА СМЕШТАЈ ЖИВОТИЊА У
РЕЧНИКУ СРПСКИХ ГОВОРА ВОЈВОДИНЕ / 77

Ана Тешић

АНАЛИЗА НАЗИВА МИТОЛОШКИХ БИЋА РОМАНСКОГ
ПОРЕКЛА У ГОВОРИМА ЈАДРАНСКОГ ПРИМОРЈА / 91

Владимир Вукомановић

ИНДОЕВРОПСКА ФИЛОЛОГИЈА И ЕСТЕТСКА ФОРМА ИГРЕ / 103

Данило Алексић

ПРОБЛЕМ ДИСТИНКЦИЈЕ АПСТРАКТНО-КОНКРЕТНО
И КЛАСИФИКАЦИЈА ИМЕНИЦА / 115

Даница Јерошијевић

НОВИЈЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ ТВОРБЕ РЕЧИ У
САВРЕМЕНОМ ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 127

Сања Рагић

СТРАНА ПРЕПОЗИТИВНА КОМПОНЕНТА Е- У
САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 139

Тијана Биберцић

ТРЕНУТНИ ГЛАГОЛИ У ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 147

Киметиа Хрњак Хамидовић

ИМПЕРФЕКТИЗАЦИЈА ГЛАГОЛА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ И ЊИХОВИ
ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 159

Ана Ранђеловић

АРХАИЗМИ И ИСТОРИЗМИ У РЕЧНИКУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА / 171

Ивана Смаилагић

СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА ОСНОВНИХ НАЗИВА ЗА
БОЈЕ У ШВЕДСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 181

Јелена Јанковић

ЛЕКСИКОГРАФСКА ОБРАДА ФРАЗЕОЛОШКИХ ЈЕДИНИЦА СА
ЛЕКСЕМОМ ЈЕЗИК / ЈЕЗУК У ДЕСКРИПТИВНИМ И ФРАЗЕОЛОШКИМ
РЕЧНИЦИМА СРПСКОГ И ПОЉСКОГ ЈЕЗИКА / 195

Светла Рускова Ђермановић

ОСВРТ НА УПОТРЕБУ ГЛАГОЛА РАЗУМЕТИ У СРПСКОМ
И ГЛАГОЛА РАЗБИРАМ У БУГАРСКОМ ЈЕЗИКУ / 215

Јелена Чанчар

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМИ У ПУБЛИЦИСТИЧКОМ СТИЛУ / 221

Валентијина Будинчић

О НОВИЈИМ АНГЛИЦИЗМИМА У СПОРТСКОМ ТЕРМИНОСИСТЕМУ / 229

Јованка Милошевић

ЈОШ О ГЛАГОЛИМА СА ЗНАЧЕЊЕМ УДАРАЊА У САВРЕМЕНОМ
СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА) / 241

Катарина Крстић, Соња Хорњак

ФРАЗЕОЛОГИЈА У НАСТАВИ ШПАНСКОГ ЈЕЗИКА / 249

Катарина Аксић Најшалија Живковић

ОДНОС ЛЕКСЕМА И МЕНТАЛНИХ КОНЦЕПАТА ИЗ
ПЕРСПЕКТИВЕ ТЕОРИЈЕ РЕЛЕВАНЦИЈЕ / 261

Јасмина Бучевац Нерић

ФРАЗЕОЛОШКЕ ЈЕДИНИЦЕ У КОМУНИКАТИВНОЈ
НАСТАВИ ШПАНСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА / 267

Оља Блажевић

ЛАЖ У ЈЕЗИЧКОЈ СВЕСТИ ГОВОРНИКА РУСКОГ И СРПСКОГ ЈЕЗИКА / 277

Аница Радосављевић, Тамара Јеврић

ПРИКАЗ КОЛОКАЦИЈСКЕ МЕТОДЕ ИЛУСТРОВАН
ПРИДЕВОМ EVIDENT / 285

Драгана Вељковић

СВРШЕНИ ГЛАГОЛСКИ ВИД И РЕФЕРЕНЦИЈАЛНО
ВРЕМЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 295

Тијана Божовић

ИМПЕРСОНАЛНОСТ И ПЕРСОНАЛНОСТ У РОМАНУ КАД СУ
ЦВЕТАЛЕ ТИКВЕ ДРАГОСЛАВА МИХАИЛОВИЋА / 309

Јелена Љ. Сјасић

ФИГУРЕ ПОНАВЉАЊА У ПЕСМИ СА СВЕТЛИМ
ПОЉУПЦЕМ НА УСНАМА / 317

Вера Бевриз Нишић

КУМУЛАЦИЈА СИНТАКСИЧКИХ ЈЕДИНИЦА СА
АНАФОРСКОМ КОМПОНЕНТОМ / 331

Саша М. Ђукић

СИНТАКСИЧКИ ОБЛИЦИ ЛИДА (УВОДНЕ
РЕЧЕНИЦЕ) У АГЕНЦИЈСКОЈ ВИЈЕСТИ / 335

Стефан Тодоровић

МЕЂУОДНОС ПЕРИФРАЗЕ И АНТОНОМАЗИЈЕ У
СПОРТСКИМ РУБРИКАМА ДНЕВНЕ ШТАМПЕ (НА ПРИМЕРУ
ИМЕНОВАЊА ПОЈЕДИНАЦА СПОРТИСТА) / 347

Томислав Мајић

ПРИМЕР ПРАГМАТСКЕ АНАЛИЗЕ ПОЛИТИЧКИХ СЛОГАНА / 361

Тајјана Ловре

НАЗИВИ ГЕОГРАФСКИХ ПОЈМОВА У МЕТОНИМИЈСКОМ
АГЕНСУ У МЕДИЈСКОМ ДИСКУРСУ / 369

Барбара Јовановић,

ЈЕЗИК РЕКЛАМА – КАРАКТЕРИСТИЧНЕ СТРАТЕГИЈЕ И
ТЕХНИКЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА У РЕКЛАМАМА / 381

Соња Миловановић

СТРУКТУРНЕ И СЕМАНТИЧКЕ ОДЛИКЕ И ОСОБЕНОСТИ ПЕСМЕ
ОКЦЕ, ОКЦЕ ЗЛО НОВИЦЕ ТАДИЋА (Лингвостилистичка анализа) / 389

Тина Пошпић, Слађана Павловић

ИНТЕРАКЦИЈА ЈЕЗИКА И ДРУШТВА У ЈЕЗИКУ РЕКЛАМА / 401

Милана Додић

СИСТЕМИ ПРОШЛИХ ГЛАГОЛСКИХ ВРЕМЕНА У
СРПСКОМ И ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ / 415

Марија Глишић, Милица Милашиновић

СИСТЕМ ПРОШЛИХ ВРЕМЕНА У СРПСКОМ И ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ / 429

Јована Томић

ПОРЕЂЕЊЕ ПРОШЛИХ ВРЕМЕНА У МОРИЈАКОВОМ
РОМАНУ ТЕРЕЗА ДЕСКЕЈРУ / 443

Ања Шарић

FLOATING QUANTIFIERS IN CONTROL CLAUSES / 451

Наишалија Сивојковић

УПОТРЕБА МЕТАФОРА У КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈИ
СМРТИ У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 465

Željka Janković

LE RÔLE SÉMANTICO-STYLISTIQUE DE L'INFINITIF
DANS LES FABLES DE LA FONTAINE / 477

Кристина Драговић

КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА ПСЕУДОРЕЦИПРОЦИТЕТА
У СРПСКОМ И У НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ / 485

Liljana Ivanova Tomova

ABOUT THE SYSTEM RELATIONS BETWEEN NOUNS IN ENGLISH
SUBSTANTIVE SYNTAGMA IN ATTRIBUTIVE FUNCTION / 497

Данијел Живковић

АНАЛИЗА ЈЕЗИЧКИХ ПОТРЕБА СТУДЕНАТА И
ЊИХОВА ПРИМЕНА У ДИДАКТИЦИ СТРАНИХ
ЈЕЗИКА ЗА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ / 509

Данка Синадиновић

МЕЂУЈЕЗИК – ОД ТЕОРИЈЕ ДО ЈЕЗИЧКЕ УЧИОНИЦЕ / 519

Јелена Јосијевић, Неда Видановић

ЗАНЕМАРИВАЊЕ КОНТЕКСТУАЛНИХ ВАРИЈАБЛИ У
СОЦИОЛИНГВИСТИЧКИМ ИСТРАЖИВАЊИМА О ПРЕКИДАЊУ
САГОВОРНИКА И РОДНОЈ ДОМИНАЦИЈИ / 531

Каталин Озер

ФУНКЦИЈЕ ЈЕЗИКА И ОСЛОВЉАВАЊЕ: ЕМОТИВНА
ФУНКЦИЈА ПРОМЕНЕ МОДУСА / 539

Ана Пејровић

КИНЕСКО-ЕНГЛЕСКИ КОНТАКТИ: КИНЕСКИ ПИЦИН И
СОЦИОЛИНГВИСТИЧКА СИТУАЦИЈА У ХОНГКОНГУ / 547

Маја Ситанојевић Гоцић

О ПРЕВОЂЕЊУ ПРАВНЕ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ / 555

Mirjana Matović

ЈЕЗИЧКА IDEOLOGIЈА I ПОРОУЛАРНИ NARODNI ZVUK
-SLUČAJ SRBIЈE DEVEDESETIH GODINA XX VEKA- / 569

Александра Б. Шуваковић

ШКОЛСКЕ ГРАМАТИКЕ ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА / 579

Снежана Зечевић

КРЕАТИВНО ПИСАЊЕ ЗА ПОЧЕТНИКЕ ЕНГЛЕСКОГ
ЈЕЗИКА (УЗРАСТ 9-10 ГОДИНА) / 591

Миљана К. Стојковић

ЗНАЧАЈ И МОГУЋНОСТ УВОЂЕЊА ДРУШТВЕНИХ
МРЕЖА У УЧЕЊУ СТРАНОГ ЈЕЗИКА / 603

Тина Пошћих¹

СТАВОВИ И ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ УЧЕНИКА И УЧЕНИЦА СРЕДЊЕ ШКОЛЕ
ПРЕМА ГРАМАТИЧКОМ РОДУ И РОДНОЈ НЕЈЕДНАКОСТИ / 611

Марија Копривица Лелићанин

ПРОБЛЕМ РАСЛОЈАВАЊА ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА
У ГРАМАТИЦИ ЛУКЕ СЕРИЈАНИЈА / 621

Слађана Луковић

СТАВОВИ СТУДЕНТКИЊА И СТУДЕНАТА ПРЕМА
ПРИМЕНИ РОДНО ОСЕТЉИВОГ ЈЕЗИКА / 631

Миле Сајчић

СТРАТЕГИЈЕ УЧЕЊА СТРАНОГ ЈЕЗИКА / 641

Маиа Петровић

УПОТРЕБА РОДНО СЕНЗИТИВНОГ ЈЕЗИКА У МЕДИЈИМА / 651

Тјана Дабич, Радомила Сузић, Ивана Ћирковић Миладиновић

АКУЛТУРАЦИЈА И INTEGRISANI RAD SA ODREĐENOM DISCIPLINOM
U ENGLJESKOM JEZIKU ZA POSEBNE NAMENE / 661

Маршин Хенцелман

РАЗВОЈ РУСИНСКОГ ЈЕЗИКА ОД 1945. ГОДИНЕ ДО ДАНАС / 669

Катјарина Радојковић Илић

АУТЕНТИЧНИ ДИДАКТИЧКИ МАТЕРИЈАЛ У НАСТАВИ
СТРАНОГ ЈЕЗИКА: ЗАДОВОЉСТВО ИЛИ ПОТРЕБА? / 677

Јулијана Вулеић

ФЕНОМЕНИ ЈЕЗИЧКОГ КОНТАКТА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
БИЛИНГВАЛНИХ СТУДЕНАТА ГЕРМАНИСТИКЕ / 685

АУТОРИ / 699

Драгана Радовановић¹
Београд

ЈЕТРВА, СВЕКРВА У СРПСКИМ ДИЈАЛЕКТИМА²

Будући да се општесловенске лексеме *јетрва* и *свекрва* у појединим српским говорима реализују паралелно са девокализованим *p>ro*, у раду се на основу података из литературе, грађе за Српски дијалектолошки атлас и ауторских теренских записа утврђује и картографски представља ареал облика *свекрова* и *јетрова* у српским дијалектима. Појава девокализације, иначе оскудно коментарисана, може се тумачити: (1) као русизам, (2) као аутохтона тежња да се девокализује послеакценатско вокално *p*, уз могућу асимилацију према суседном *v*, и (3) као преузимање (морфонолошко) инфикса *-ov-* из множине *свекрови* или суфикса из присвојног придева *свекров* (са аналошким ширењем на *јетрова* из истог значењског регистра).

Кључне речи: јетрова, свекрова, дијалектологија, ареал, српски говори.

1. Општесловенске лексеме *свекрва* (од прасл. **svekry*; стсл. свекрѢ, ген. свекрѣве) и *јетрва* (од прасл. **jentry*, стсл. °трѢ, ген. °трѣве) у нашим најважнијим речницима – као што су нпр. Даничићев *Рјечник из књижевних сѣларина српских*, затим Рјечник југославенске академије знаности и умјетности, Вуков *Рјечник* (прегледана су оба, из 1818. и 1852), Скоков *Етимологијски рјечник*, па и Речнику српскохрватског народног и књижевног језика САНУ (до обраде речи свекрва још није дошао, али се под *јетрва* цитира израз *би́ле /шукле/ се јетрве преко свекрве*) – не појављују се у фонетским ликовима са девокализованим *p>ro*. Међутим, и *јетрова* и *свекрова* налазимо у *Речнику српских љовора Војводине* (Матице српске) и у *Рјечнику љовора Пошкочарја* Стеве Далмације.

2. Ликове са девокализацијом ових двеју речи нису запазили наши филолози који су се бавили проучавањем језика старијих писаца и значајних историјских личности (њихове преписке и др.), као нпр.: Милована Видаковића (КАШИЋ 1968), Јакова Игњатовића (ЈЕРКОВИЋ 1972), владике Данила (МЛАДЕНОВИЋ 1973), Проте Матије Ненадовића (МЛАДЕНОВИЋ 1988), Јована Рајића (МЛАДЕНОВИЋ 1964); појаву не помиње ни Јован Јерковић у књизи *Језик и писци* (ЈЕРКОВИЋ 1991). Јован Кашић, на пример, наводи облик *свекрвѢ* у језику Милована Видаковића, поред *ѡлѢосѣровѣ* за које каже, у напмени, да је исти начин писања одговарајућих речи у руском језику *осѣров*, *крову* и сл. (1968: 25).

Облици са девокализованим *p* нису прошли непримећени у нашој дијалектолошкој литератури. Најпотпунија обавештења о тим налазима до 1985. даје С. Реметић у монографији о говорима централне Шумадије (1985: 117–119), уз опаску (у напмени) да појава није добила одговарајући третман у нашој историјскојезичкој и дијалектолошкој литератури, па ни у фонолошким описима ОЛА (*FONOLOŠKI OPISI srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, Sarajevo, 1981).

1 Институт за српски језик САНУ: saraluka@eunet.rs

2 Рад је настао у оквиру пројекта *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора* (178020), који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

3. Будући да већ сада располажемо солидном сумом података на основу релевантних дијалектолошких студија и грађе за Атлас, могуће је одредити и у најкрупнијим потезима показати ареал девокализованих форми лексема *свекрва* и *јетрва* у српским дијалектима. Прецизније изгласе и целовитији укупан ареални приказ свакако ће пружити лингвогеографске карте у Атласу. Биће то и ослонац за позданија тумачења појаве.

4. У главнини говора шумадијско-војвођанског дијалекта у употреби су девокализовани облици *свекрова*, *јетрва*:

а) У говорима Баната у обема говорним зонама (кикиндској и тамешкој) забележена је употреба двојакних фонетских форми (*свекрова*, *јетрва* и *свекрва*, *јетрва*), с тим што у неким пунктовима егзистирају паралелно оба облика, а у неким само један од њих. Подударни су, или у најмању руку комплементарни, у том погледу подаци из дијалектолошке литературе, грађа за Атлас и Речник српских говора Војводине.

(1) Само девокализоване форме *свекрова*, *јетрва* има већина банатских пунктова:

Свекрова: Фаркаждин (Зрењанин), Томашевац (Зрењанин), Неузина, Бока (Сечањ), Арадац (Зрењанин), Ново Милошево (Нови Бечеј), Српска Црња (Нова Црња), Кикинда (Кикинда), Мокрин (Кикинда), Санад (Чока); у румунском Банату: Дињаш (тамишка зона) и Варјаш (кикиндска група);

Јетрва: Фаркаждин (Зрењанин), Томашевац (Зрењанин), Бока (Сечањ), Житиште (Житиште), Меленци (Зрењанин), Ново Милошево (Нови Бечеј), Кикинда, Мокрин (Кикинда), Санад (Чока), Банатско Аранђелово (Нови Кнежевац), Ђала (Нови Кнежевац) и на румунској страни Дињаш (тамишка зона), Наћфала и Варјаш (кикиндска зона).

(2) Двојство облика *свекрова/свекрва* и *јетрва/јетрва* јавља се у сразмерно знатно мањем броју насеља:

Свекрова/свекрва: Иланца, Добрица (Алибунар, тамешка група), Батања (Срби у Мађарској и у румунском Банату у Малом Бечкереку и Наћфали (кикиндска зона);

Јетрва/јетрва: Неузина (Сечањ) и Батања (Мађарска).

(3) Недевокализоване форме такође су ређе у употреби:

Свекрва: Српски Итебеј (Житиште), Банатско Аранђелово (Нови Кнежевац), Ђала (Нови Кнежевац), Шенђурац (Румунија, тамешка зона) и Деска (Мађарска);

Јетрва: Арадац (Зрењанин), Српски Итебеј (Житиште), Српска Црња (Нова Црња), Радојево (Нова Црња), Деска (Мађарска), Шенђурац (Румунија).

Изложено показује да се у банатским говорима најчешће чују девокализовани облици (*свекрова* у 12 и *јетрва* у 14 пунктова), а сразмерно су ређе у употреби двојачке форме и недевокализовани облици (*свекрва/свекрова* у 5 пунктова и *јетрва/јетрва* у 2; само *свекрва* у 5 села и само *јетрва* у 6 пунктова). Приметно је и то да се не понашају на исти начин обе лексеме. Тако су на пример испитивачи записали у Фаркаждину и Томашевцу (у тамешкој зони) и у Мокрину и Санаду (у кикиндској зони) ликове са уједначеним фонетизмом *свекрова*, *јетрва*, али у Иланци и Добрици *свекрва/свекрова*, али само *јетрва*; у Неузини код Сечња *свекрова* поред двојачког *јетрва/јетрва*, у Арацу *свекрова* поред *јетрва*.

б) Бачки говори³ познају девокализоване форме *свекрова* и *јеџрова*, чија употреба, супротно банатским приликама, ипак не преовлађује:

(1) Недевокализоване облике има највише бачких пунктова:

свекрва: Вилово (Тител), Бегеч (Нови Сад), Бођани (Бач), Деспотово (Бачка Паланка), Стапар (Сомбор), Сивац (Кула), Бајша (Бачка Топола), Мол (Ада), Ранчево (Сомбор), Риђица (Сомбор), Александрово (Суботица), Мартонош (Кањижа), Чонопља (Буњевци, Сомбор) и српски говори у околини Будимпеште Ловра и Помаз;
јеџрва: Бегеч (Нови Сад), Бођани (Бач), Деспото (Бачка Паланка), Госпођинци (Жабал), Стапар (Сомбор), Сивац (Кула), Бајша (Бачка Топола), Риђица (Сомбор), Алесандро (Суботица), Чонопља (Сомбор), Ловра и Помаз (Мађарска).

(2) Потврде девокализованих форми су сразмерно ређе:

свекрова: Светозар Милетић (Сомбор) и код бачких Буњеваца у Ђурђину (Суботица) и Бикову (Суботица);
јеџрова: Вилово (Тител), Мартонош (Кањижа), Светозар Милетић (Сомбор), Ђурђин (Буњевци, Суботица), Биково (Буњевци, Суботица).

(3) За паралелну употребу најмање је потврда:

свѣкрва/свѣкрова: Госпођинци (Жабал) и Надаљ (Србобран); *јеџрва/јеџрова*: Надаљу (Србобран) и Ранчево (Сомбор). Овима се могу додати за обе лексеме, према Речнику српских говора Војводине, Суботица и Пачир.

Из напред изложеног јасно је да је девокализација мање узела маха у бачким него у банатским говорима, у првима је само спорадична (посебно ако се издвоје буњевачки пунктови), у другима скоро правило.

в) Будући да податак за сремски говор не нуди студија Берислава Николића (уп. НИКОЛИЋ 1964) нити дијалекатски текстови из Срема Невенке Секулић (уп. СЕКУЛИЋ 1981), ексцерпирана је грађа за Српски дијалектолошки атлас (даље: Атлас). Међутим, ни у њој нису регистроване форме са девокализованим *р*. Атласом су обухваћени пунктови: Купиново (Пећинци), Добановци (Земун), Буђановци (Рума), Белегиш (Стара Пазова), Стари Сланкамен (Инђија), Крушедол (Ириг), Јазак (Ириг), Чалма (Сремска Митровица), Моровић (Шид), Привина Глава (Шид), Нештин, Буковац (Нови Сад).

У поузданост података из Срема, делом и из Бачке, можда се може сумњати пошто се облици са девокализацијом (обично паралелно са онима без девокализације) региструју у Мачви и даље према Колубари, Тамнави, Шумадији, Качеру, Подгорини и другим србијанским говорима.

г) Материјал из Мачве такође је из грађе за Атлас (код Б. Николића изостаје податак; уп. НИКОЛИЋ 1964), према којем и Мачва познаје девокализоване форме. Паралелна употреба форми *свекрва/свекрова* и *јеџрва/јеџрова* записана је у Мачванском Причиновићу (Шабац), а само *свекрва* и *јеџрва* у Црној Бари (Богатић). Анђелка Лазић у грађи за речник говора Мачве (2008) формирала је одреднице *јеџр/о/ва*, *свекр/о/ва*. Међутим, речи наводи у контексту, као илустрације употребе, само у девокализованим облицима. Можемо само нагађати да ли *о* дато у косим заградама сигнализује паралелне ликове, што је верујем извесније (значи: *јеџрва/јеџрова*, *свекрва/свекрова*), а илустрације своди на „особене“ форме, или пак девокализоване облике сматра једино аутентичним. Главни ослонац за речничку грађу А. Лазић је село Петловача.

3 Комплетан материјал преузет је из грађе за Српски атлас, пошто Иван Поповић не наводи ове лексеме (ПОПОВИЋ 1968).

д) Ни код М. Московљевића (уп. МОСКОВЉЕВИЋ 1928) нема податка о фонетизму ових двеју лексема у Поцерини, па смо упућени на грађу за Атлас из два пункта (Варна и Чокешина), где налазимо:

свекрва и у Варни (Шабац) и у Чокешини (Лозница), а паралелно *јеџрва/јеџрова* у обама пунктовима.

ђ) У Ваљевској Колубари ове се лекеме употребљавају у двојаким ликовима. Б. Николић у колубарском говору бележи *свѣкрова* (1969: 39); исто је констатовано и у мом материјалу: *свѣкрова* и *јеџрова* (РАДОВАНОВИЋ 2007: 740). У грађи за Атлас недевокализована форма *свекрва* потврђена је у Словцу (Лајковац), Бранковини (Ваљево) и Боговађи (Лајковац), а форма *јеџрва* у Бранковини и у планинској Колубари у Брежђу (Мионица).

е) Обе форме (девокализована и недевокализована) потврђене су и у Ваљевској Подгорини, према мојим налазима (уп. РАДОВАНОВИЋ 2012, одбрањена докторска дисертација у рукопису) и на основу грађе за Атлас из три пункта (и то два јатовска: Драгодола и Осладића и једног ијекавско-екавског: Сушица).

ж) Будући да са терена Посавине и Посавотамнаве немамо монографски опис, податке сам узела из грађе за Атлас⁴, према којој и на овом терену има потврда девокализованих облика:

свекрва/свекрова: Доње Црнићево (Коцељева), Бељин (Владимирци) и Мислођин (Обреновац); *свекрова*: Зукве (Коцељева) и Дражевац (Обреновац); *свекрва*: Врело и Радљево (УБ);

јеџрова: у свим поменутих тамнавским и посавотамнавским селима, осим у Мислођину, где имамо паралелну употребу *јеџрва/јеџрова*.

з) У појединим областима рудничког поддијалекта, у Качеру и таковском крају, имамо потврде само за девокализоване ликове: *јеџрова* и *свекрова*. То потврђује и грађа за Атлас из појединих пункта из околине Љига и Горњег Милановца, али и најновији речник проф. Драгољуба Петровића и Јелене Капустине (уп. ПЕТРОВИЋ и КАПУСТИНА 2011: 120, 260).

и) У Гружи Игрутин Стевовић (1969) не наводи ове лексеме, али из околине Кнића у грађи за Атлас налазимо:

свекрва: Витановац, Пајсијевић;

јеџрва: Витановац; *свекрова*: Борач, Љуљаци;

јеџрова: Пајсијевић, Борач;

јеџрва/јеџрова: Љуљаци.

ј) Двојаке форме *свекрва/свекрова* и *јеџрва/јеџрова* забележене су на простору централне Шумадије (уп. РЕМЕТИЋ 1985: 117).

к) Судаћи на основу потврда из грађе за Атлас, паралелна је употреба ових речи са оба фонетизма и у Рађевини: Липеновић (Крупањ) и Бела Црква (Крупањ).

5. На смедеревско-вршачком терену у говорима источне Шумадије познати су само недевокализовани облици *јеџрва*, *јеџрвом*, *свекрве*, *свекрвину* (Бошњакковић 2008: 137), а у околини Тополе и у југоисточном Банату⁵ сасвим су уобичајене и девокализоване форме *свекрова*, *јеџрова*: Блазнава (Топола), Долово (Панчево).

4 Упитнике у пунктовима Бељин, Врело и Радљево сама сам попунила.

5 Материјал преузет из грађе за Српски дијалектолошки атлас.

6. Прегледане су све релевантне студије са косовско-ресавског терена. У неким од њих нисам наишла на податке,⁶ а оне студије које садрже податак кажу да у овом дијалекту није забележена употреба девокализованих форми:

К-Р: *јужни њоддијалекати*: Средњи Ибар: *јѣшрѣва, свѣкрѣва* (БОЖОВИЋ 2008: 100); Северна Метохија: *свѣкрѣве, јѣшрѣва* (БУКУМИРИЋ: 2003: 90); *Средњи њоддијалекати*: околина Куршумлије: *свѣкрѣва* (ВУКИЋЕВИЋ 1993: 15); *Северни њоддијалекати*: Доња Мутница: *свѣкрѣва-ми, јѣшрѣва* (РАКИЋ-МИЛОЈКОВИЋ 1987: 40); Батовца: *свѣкр а, јѣшр ља* (БОШЊАКОВИЋ 2007: 150).

Исто потврђује и грађа за Атлас са овог терена.

7. Девокализоване облике не познају ни говори призренско-тимочког дијалекта, што показује и грађа за Атлас и прегледани описи:

П-Т⁷: *призренско-јужноморавски њоддијалекати*: Призрен: *јѣшрѣвина, свѣкрѣва* и *2х јѣшрѣва* (РЕМЕТИЋ 1996: 376), Алексиначко Поморавље: *свѣкрѣва* (БОГ-ДАНОВИЋ 1987: 82), Горња Пчиња: *ѣшрѣва* (ЈУРИШИЋ 2009: 59), Црна Трава и Власина: *свѣкр ља* (ВУКАДИНОВИЋ 1996: 69); Гора: *со свѣкрѣва* (МЛАДЕНОВИЋ 2001: 127); *тимочко-лужнички*: Лужница: *јѣшрѣва* (ЂИРИЋ 1983: 28).

8. У прегледаним радовима који се односе на З-С дијалекат нисам пронашла ниједан податак у вези с праћеним формама лексема.⁸ Међутим, подаци из грађе за Атлас говоре да се на целом подручју З-С дијалекта ове лексеме појављују без девокализације.

9. У главнини херцеговачко-крајишких говора изостаје девокализација. Материјал са овог терена показује:

а) Двојство у принципу, са понекад лексикализованом дистрибуцијом (у коју понекад можемо посумњати), бележимо у појединим прелазним србијанским говорима: *свѣкрѣва/ свѣкрѣва*, али само *јѣшрѣва* у Доњим Недељницама (Лозница), у околини Чачка (Турица, Лучани) *јѣшрѣва*, али *свѣкрѣва* у околини Малог Зворника (Цулине и Радаљ) и у Драгачеву *јѣшрѣва*, са *свѣкрѣвом* (тако и *осѣшрѣво* < острво) и сасвим ретко *јѣшрѣве, свѣкрѣва* (ЂУКАНОВИЋ 1995: 19–20).

б) Различити девокализовани ликови срећу се у западним говорима овог дијалекта:

(1) *јѣшрѣва*: Лохово (Бихаћ), Српска Јасеница (Б. Крупа), Градина (В. Кладуша), Гаћани (Приједор), Горка Слабиња (Б. Костајница), Пријаковци (Бања Лука), Слатина (Лакташи), В. Блашко (Лакташи); Жегар (Обровац), Сухопоље (Вировитица); *свѣкрѣва*: Бругут (Бенковац);

(2) у Поткозарју (Далмација 2004) *јѣшрѣва, јѣшрѣвица* и *свѣкрѣва/свѣкрѣва*;

(3) *јѣшрѣва/јѣшрѣва*: Прусци (Нови Град), Добрљин (Нови Град), Г. Драгоштиња (Приједор), Тавија (Б. Костајница), Срефлије (Козарска Дубица);

(4) *јѣшрѣва/јѣшрѣва*: Градина (Омарска);

(5) *јѣшрѣва*: Лакташи и Српска Јасеница (Б. Крупа).

(6) *свѣкрѣва*: Купрес (Благај), Отишић (Врлика, Сињ) и Цивљани (Врлика, Книн); *јѣшрѣва*: Јаворани (Кнежево), Отишић (Врлика, Сињ), Прово (Ливно).

10. На основу овог прегледа (уп. и приложеној Карти) јасно је да је девокализација вокалног *р > ро* захватила немали део шумадијско-војвођанског дијалекта, најинтензивније Банат. Занимљиво је да ареал са девокализацијом није компактан. Упадљива је, помало и неочекивана, ниска фреквенција, односно густо-

6 Попис радова узетих у обзир садржи списак извора и литература.

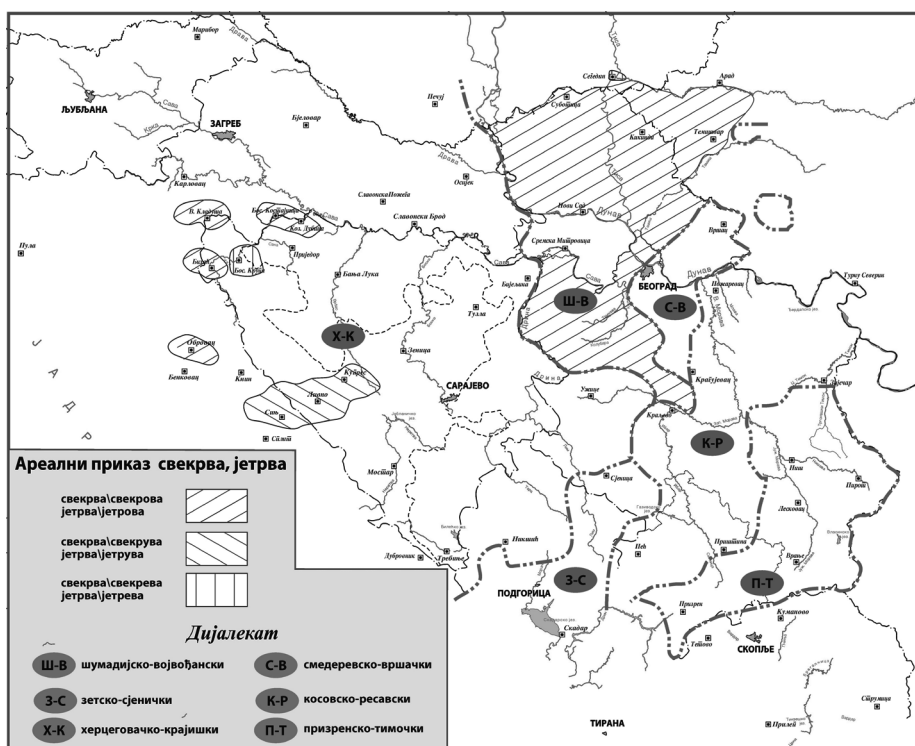
7 *Сврљешко-зајлањски*: подаци само из атласа.

8 Попис прегледаних студија в. у списку литературе.

на потврда девокализованих форми у Бачкој у односу на Банат и потпуни изостанак промене у Срему, и то у ситуацији када се ареал девокализованих облика наставља даље ка југу, захватајући остале шумадијско-војвођанске говоре на ужесрбијанској страни: Мачву, Поцерину, Рађевину, Ваљевску Подгорину, Ваљевску Колубару, Тамнаву и Посавину, Шумадију, говоре рудничког краја и Гружу.

Остали екавски говори (смедеревско-вршачки, косовско-ресавски и призренско-тимочки) не познају девокализоване облике.

Херцеговачко-крајишки говори су у том смислу подељени. У већини ових говора такође нема девокализованих облика ових двеју лексема. Облици *свекрова*, *јејџирова* јављају се у прелазним србијанским говорима овог дијалекта на граници са шумадијско-војвођанским говорима (околина Тршића, Драгачево, Ужичка Црна гора). С дуге стране, у западним говорима херцеговачко-крајишког дијалекта ове се лексеме јављају у различитим фонетским ликовима: *свекрва*, *свекрова*, *свекрева*, *свекрува*; *јејџрва*, *јејџирова*, *јејџрева*, *јејџрува*.

11. Оцртане ареале различитих фонетизама речи *свекрва* и *јејџрва*, или као сачувано старо стање или пак са извршеном девокализацијом (најчешће с променом $p > ro$), доследно или пак у двојствима, уз то идући заједно или засебно, са лексичком дистрибуцијом –мислим да можемо у целини гледано сматрати веродостојним. У појединости можемо сумњати (на пример у обим двојстава), али смо верујем добили обресе географског распореда једне готово лексикализоване језичке промене.

12. Раширеност појаве у Банату и њена доследност очигледно су били инспиративни ауторима банатских говора, проф. Павлу Ивићу и његовим сарадницима Жарку Бошњаковићу и Гордани Драгин, да феномен идентификују и да га у главним цртама, у назнакама, објасне. По њима девокализовани облици су резултат тенденције да се избегне слоговност вокалног *p*, уз напомену да убацивање вокала *o* „треба тумачити ослањањем на раширени суфикс *-ов-*, а можда и асимилацијом према суседном *в*“. У вези с овим наводе и микротопониме забележене у Меленцима *Остиров*, *Остировац* и *Пџдостиров*, подсезајући да се на овом терену речно острво означава турцизмом *ада*, а да су *Остиров* и њене изведенице реликту из доба пре усвајања овог турцизма (*остиров* је траг општијег словенског фонетизма). У румунском језику славизам *остиров* значи *ада* (ИВИЋ и др. 1994: 248–249). Према речницима, одн. грађи у њима (најпотпунија документација је у Даничићевом РЈАЗУ) *остиров*, *остирово* је као географски термин сасвим извесно русизам. *Остирово* је и у Драгачеву (ЂУКАНОВИЋ 1995: 19–20).

У Петковићевом Речнику црквенословенског језика⁹ посведочени су облици *свекрѡвѣ < свекрѡвѣ f. и свекрѡ, -ове < свекрѡf.*, *свекрва*, *мужевљева мати*, *Мат. 10, 35*; *Лук. 12, 53* и *Пџрѡвѣ < трѡ, -трѡвѣ f.* *јетрва*, *Рут. 1, 15*, што имплицира изговор девокализованих форми по руском моделу, будући да је у руском језику вокализацијом полугласника добијен вокал *o*. Тај утицај је могао бити веома рано извршен и то преко богослужбених књига и руских светогорских манастира. Петковић као извор наводи јеванђеља по Матеју и Луки и старозаветну књигу Руте.¹⁰

13. Узевши у обзир напред изнесено, верујем да се појава девокализације може објаснити укрштањем односно стицањем више момената: прво, као русизам бар из две фазе руског утицаја на српски – рускословенског и руског књижевног, врло старог светогорског и од 18. века рускословенског (о трима фазама односно периодима узајамних јужнословенско-руских интензивнијих веза писао је Владимир Мошин), друго, као аутохтона тежња да се девокализује послеакценатско вокално *p*, уз могућу асимилацију према суседном *в* (зато није девокализован фонетизом *ap* односно *pa*) и, треће, као преузимање (морфонолошко) инфикса *-ов-* из множине *свекрови* или суфикса *-ов* из присвојног придева *свекров*. Промена *јетрва* → *јетрѡва* могла се повести за фонетизмом *свекрѡва* пошто се ради о врло блиском сродственом термину.

Рано успостављање двоструког фонетизма, једног изворног – прасловенског, и другог секундарног – рускословенског, било би прецизирање или, тачније, варијација првог објашњења.¹¹

Фонетизми из западнијих крајишких говора *јетрѡва* (*јетрѡва*), *свекрѡва* могли су настати аналогијом према двама речима из истог значењског регистра: *маћеха/маћуха* (>маћија, маћева, маћа, маћува; конкретне форме једноставно се

9 Најбољу илустрацију продора црквенословенизама у народне говоре дао је С. Реметић у прилогу у којем обрађује примере типа *усекованије*, *згибеније*, *погибеније*, *јомејеније*, *пашеније* и сл.; уп. РЕМЕТИЋ 1997: 75–85).

10 *Остиров*, *остирово* се као уцбенички и географски термин могло учврстити у „општи“ фонд речи под рускословенским утицајем од тридесетих година осамнаестог века.

11 Проширивање списка објашњења у принципу смањује уверљивост претходно изнесеног, али не обесмишљава моју полазну намеру. Напротив. Проф. Радивоје Младеновић мисли да би се могло рачунати на утицај несловенске средине, пре свега влашке. Пратећи глас, који је *декомпиновао* вокално *p*, стране њиховом фонолошкој систему, могао се развити у *o*; о позиционој декомпиновању вокалног *p* в. у: Младеновић 2001: 126–127. За ово објашњење појаве географија није непромостиви проблем када се има у виду мапа кретања влаха сточара (и етничких Влаха и влаха као социјалног слоја – сточара, номада и полуномада).

објашњавају судбином гласа *x*) и *заува* (изведено из историјског српског а новијег *залва*, одн. *заова*).¹²

ИЗВОРИ И ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

Шумадијско-војвођански дијалекати (Ш-В)

ИВИЋ, ПАВЛЕ, БОШЊАКОВИЋ, ЖАРКО, ДРАГИН, ГОРДАНА. Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта, Прва књига: Увод у фонетизам. *Српски дијалектолошки зборник XL* (1994): 1–419.

ЛАЗИЋ, АНЂЕЛКА. *Грађа за речник говора Мачве*, Културни центар, Шабац, 2008.

МОСКОВЉЕВИЋ, МИЛОШ. Акцентски систем поцерског говора. *Библиотека Јужнословенског филолога*, књ. 1 (1928): стр. VIII + 110.

НИКОЛИЋ, БЕРИСЛАВ. Сремски говор. *Српски дијалектолошки зборник XIV* (1964): 201–412.

НИКОЛИЋ, БЕРИСЛАВ. Мачвански говор. *Српски дијалектолошки зборник XVI* (1966): 179–313.

НИКОЛИЋ, БЕРИСЛАВ. Колубарски говор. *Српски дијалектолошки зборник XVIII* (1969): 1–71.

ПЕТРОВИЋ, ДРАГОЉУБ. Напомене о говору Качера. *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику XLII* (1999): 383–398.

ПЕТРОВИЋ, ДРАГОЉУБ, КАПУСТИНА, ЈЕЛЕНА. Из лексике Качера, *Српски дијалектолошки зборник LVIII* (2011): 5–336.

ПОПОВИЋ, ИВАН. *Говор Госпођинаца у свейлосици бачких говора као целине*. Београд: Посебна издања САНУ CDXXV, Одељење литературе и језика књ. 21, 1968.

РАДОВАНОВИЋ, ДРАГАНА. Морфолошке особености говора средње Колубаре. *Српски дијалектолошки зборник LIII* (2006): 189–374.

РАДОВАНОВИЋ, ДРАГАНА. Вокалски систем говора Средње Колубаре, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику L* (2007): 733–745.

РАДОВАНОВИЋ, ДРАГАНА. Говор Ваљевске Подгорине. Одбрањена докторска дисертација у рукопису, Филозофски факултет, Нови Сад, 2012.

РЕМЕТИЋ, СЛОБОДАН. Говори централне Шумадије, *Српски дијалектолошки зборник XXXI* (1985): 1–555.

СЕКЕРЕШ, СТЕЈЕАН. Говор даљских Срба. *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику VII* (1964): 141–152.

СТЕВОВИЋ, ИГРУТИН. Шумадијски говор у Грузи с освртом на акценте. *Српски дијалектолошки зборник XVIII* (1969): 401–435.

СТЕПАНОВИЋ, ПРЕДРАГ. *Говори Срба и Хрвати у Мађарској. Шикоавско наречје*. Горњи Милановац – Београд – Нови Сад, 1994.

Смедеревско-вршачки дијалекати (С-В)

БОШЊАКОВИЋ, ЖАРКО. Говори Смедеревског Подунавља. Докторска дисертација у рукопису. Нови Сад: Филозофски факултет, 2004.

ИВИЋ, ПАВЛЕ. *Место банатског херског говора међу српским дијалектима*. Завршна разматрања V, прештампано из зборника „Банатске Хере“ (1958): 326–353.

¹² На могућу везу са *заува* указао ми је проф. Никола Рамић у дискусији.

ПАВЛОВИЋ, РАДОСЛАВ. Облици дефлекције и конјугације у говору подручја Раче Крагујевачке (с посебним освртом на акценат). *Српски дијалектолошки зборник XXVIII* (1982): 7–61.

Косовско-ресавски дијалекат (К-Р)

АЛЕКСИЋ, РАДОМИР, ВУКОМАНОВИЋ, СЛАВКО. Основне особине александровачког и брусског говора. *Анали Филолошког факултета* 6 (1966): 291–319.

БАРЈАКТАРЕВИЋ, ДАНИЛО. *Косовски дијалекатски иш*. Дијалектолошка истраживања, Приштина (1977): 11–135.

БОЖОВИЋ, МАРИНКО. *Говор Ибарског Колашина*. Приштина: Нови свет. Институт за српску културу, 1998.

БОЖОВИЋ, МАРИНКО. *Говори Средњег Ибра*. Приштина–Лепосавић, 2008.

БОШЊАКОВИЋ, ЖАРКО. Из морфосинтаксе говора села Батовца (код Пожаревца), *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику LII/2* (2009): 37–56.

БУКУМИРИЋ, МИЛЕТА. Говори северне Метохије. *Српски дијалектолошки зборник I* (2003): 356.

ВУКИЋЕВИЋ, МИЛОСАВ. О говору околине Курумлије. Огледи из дијалектолошких истраживања, Приштина (1993): 7–42.

ВУКИЋЕВИЋ, МИЛОСАВ. *Говори Крагујевачке Лејенице*. Приштина, 1995.

ДРАГИН, ГОРДАНА. Говори у сливу Студенице. Докторска дисертација у рукопису. Филозофски факултет, Нови сад.

ЕЛЕЗОВИЋ, ГЛИША. Речник косовско-метохиског дијалекта. *Српски дијалектолошки зборник V/2* (1935): 1–587.

ЈОВИЋ, ДУШАН. Трстенички говор. *Српски дијалектолошки зборник XVII* (1968): 1–241.

ПЕЦО, А., МИЛАНОВИЋ, Б. Ресавски говор. *Српски дијалектолошки зборник XIX* (1968): 241–367.

РАДИЋ, ПРВОСЛАВ. Цртице о говору села Мрче у куршумлијском крају. *Српски дијалектолошки зборник XXXVI* (1990): 1–75.

РАДИЋ, ПРВОСЛАВ. *Копонаички говор. Етногеографски и културолошки преглед*. Београд, Етнографски институт САНУ. Посебна издања, књ. 70, 2010.

РАКИЋ-МИЛОЈКОВИЋ, СОФИЈА. Основе морфолошког система говора Доње Мутнице. *Прилози проучавању језика 23* (1987): 75–119.

СИМИЋ, РАДОЈЕ. Левачки говор, *Српски дијалектолошки зборник XIX*, (1972): 1–619.

Призренско-шимочки дијалекат (П-Т)

БАРЈАКТАРЕВИЋ, ДАНИЛО. *Говорне особине Њилана*. Дијалектолошка истраживања, Приштина (1977): 226–300.

БАРЈАКТАРЕВИЋ, ДАНИЛО. *Прешевско-бујановачка говорна зона*. Дијалектолошка истраживања, Приштина (1977): 300–373.

БОГДАНОВИЋ, НЕДЕЉКО. Говори Бучума и Белог Потока. *Српски дијалектолошки зборник, XXV*, (1979): 1–178.

БОГДАНОВИЋ, НЕДЕЉКО. Говор Алексиначког Поморавља. *Српски дијалектолошки зборник, XXXIII* (1987): 302.

ВУКАДИНОВИЋ, ВИЛОТИЈЕ. Говор Црне Траве и Власине. *Српски дијалектолошки зборник XLII* (1996): 1–317.

ЈУРИШИЋ, МАРИНА. Говор Горње Пчиње, Гласови и Облици. Београд: Институт за српски језик САНУ, Монографије 6, 2009.

МАРКОВИЋ, ЈОРДАНА. Говор Запаља. *Српски дијалектолошки зборник XLVII* (2000): 7–307.

- МИХАЈЛОВИЋ, ЈОВАН С. *Лесковачки говор*. Лесковац, 1977.
- МЛАДЕНОВИЋ, РАДИВОЈЕ. Говор шарпланинске жупе Гора. *Српски дијалектолошки зборник XLVIII* (2001): 1–696.
- ПАВЛОВИЋ, МИЛИВОЈ. Говор Сретечке жупе. *Српски дијалектолошки зборник XVIII* (1939): 3–352.
- РЕМЕТИЋ, СЛОБОДАН. Српски призренски говори I. *Српски дијалектолошки зборник XLII* (1996): 319–614.
- СТЕВАНОВИЋ, МИХАИЛО. Ђаковачкиговор. СрпскидијалектолошкизборникXI(1950):152.
- ЋИРИЋ, ЉУБИСАВ. Говор Лужнице. *Српски дијалектолошки зборник XXIX* (1983): 7–119.
- ЋИРИЋ, ЉУБИСАВ. Говори Понишавља. *Српски дијалектолошки зборник XLVI* (1999): 7–262.
- ТОМИЋ, МИЛЕ. Говор Свиничана. *Српски дијалектолошки зборник XXX* (1984): 1–265.
- Херцеговачко-крајишки дијалекти (Х-К)*
- ВУКОВИЋ, ЈОВАН. Говор Пиве и Дробњака. *Јужнословенски филолог XVII* (1938-1939): 1–114.
- ВУШОВИЋ, ДАНИЛО. Диалекат Источне Херцеговине. *Српски дијалектолошки зборник III* (1927): 1–71.
- ДЕШИЋ, МИЛОРАД. Западнобосански ијекавски говори. *Српски дијалектолошки зборник XXI* (1976): 316+карте.
- ДРАГИЧЕВИЋ, МИЛАН. Говор личких ијекаваца. *Српски дијалектолошки зборник XXXII* (1986): 7–241.
- ЂУКАНОВИЋ, ПЕТАР. Говор Драгачева. *Српски дијалектолошки зборник XLI* (1995): 1–240.
- ЂУРОВИЋ, РАДОСАВ Ј. Прелазни говори јужне Босне и високе Херцеговине. *Српски дијалектолошки зборник XXXVIII* (1992): 9–378.
- МАРКОВИЋ, СЛАВОЉУБ. *Говор Ужичке Црне Горе*. Докторска дисертација у рукопису. Београд: Филолошки факултет, 2005.
- НИКОЛИЋ, ВИДАН. *Моравички и жорњосцијуденички говори*. Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика. Студије српске и словенске. Монографије, Серија IV, Број 3, 2001.
- НИКОЛИЋ, БЕРИСЛАВ. Тршићкиговор. *СрпскидијалектолошкизборникXVII(1968):367–472*.
- НИКОЛИЋ, МИРОСЛАВ. Говор Горобиља (код Ужичке Пожеге), *Српски дијалектолошки зборник XIX* (1972): 619–746.
- НИКОЛИЋ, МИРОСЛАВ. Говори србијанског Полимља. *Српски дијалектолошки зборник XXXVII* (1991): 1-549.
- ПАВЛИЦА, ДРАГАН. О говору околине Удбине. *Српски дијалектолошки зборник XXX* (1984): 357–424.
- ПЕТРОВИЋ, ДРАГОЉУБ. *Говор Баније и Кордуна*. Нови Сад-Загреб, 1978.
- ПЕТРОВИЋ, ДРАГОЉУБ. О говору Змијања. Нови Сад, 1973.
- ПИЖУРИЦА, МАТО. *Говор околине Колашина*. Титоград: Црногорска академија наука и умјетности, Посебна издања, Књига 12, Одјељење умјетности, Књига 2, 1981.
- РАМИЋ, НИКОЛА. Ливањско-дувањски говорни тип. *Српски дијалектолошки зборник XLVI* (1970): 263–426.
- РЕМЕТИЋ, СЛОБОДАН. Фонетске и морфолошке карактеристике говора Срба у Кладњу и околини. *Прилози проучавању језика 6* (1970): 105–135.
- РУЖИЧИЋ, ГОЈКО. Један незапажен босански говор, *Прилози за књижевност и језик, историју и фолклор XVI* (1936): 237–254.

СТАНИЋ, МИЛИЈА. Ускочки говор I. *Српски дијалектолошки зборник XX* (1974): 1–259.
ТЕШИЋ, МИЛОСАВ. Говор Љештанског. *Српски дијалектолошки зборник XXII* (1977): 159–328.

*

КАЅИЋ, ZORKA. Govor Konavala, *Српски дијалектолошки зборник XLI* (1995): 241–396.
РЕСО, ASIM. Ikavskošćakavski govori zapadne Bosne (II dio: akcenat, oblici, tekstovi), *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik III* (1982): 7–261.
РЕСО, ASIM. Govor Podveležja. *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik IV* (1983): 209–281.

Зетско-сјенички дијалекати (З-С)

БАРЈАКТАРЕВИЋ, ДАНИЛО. Новопазарско-сјенички говори. *Српски дијалектолошки зборник, XVI* (1966): 1–177.
БОЖОВИЋ, МАРИНКО. *Говор Ибарског Колашина*: Приштина: Нови свет. Институт за српску културу, 1998.
ВУЈОВИЋ, ЛУКА. Мрковићки дијалекат. *Српски дијалектолошки зборник XVIII* (1969): 73–401.
ЈОВАНОВИЋ, МИОДРАГ. *Говор Пашићовића*. Универзитет Црне Горе, 2005.
МИЛЕТИЋ, БРАНКО. Црмички говор. *Српски дијалектолошки зборник IX* (1940): 1–663.
ПЕТРОВИЋ, ДРАГОЉУБ. Морфолошке особине у говору Врачана. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду XVI/I* (1973): 201–233.
ПЕШИКАН, МИТАР. Староцрногорски средњокатунски и љешански говори. *Српски дијалектолошки зборник XV* (1965): 1–294.
ПОПОВИЋ, МОМЧИЛО, ПЕТРОВИЋ, ДРАГОЉУБ. О говору Спича. *Српски дијалектолошки зборник LVI* (2009): 1–275.
СТИЈОВИЋ, РАДА. Говор Горњих Васојевића. *Српски дијалектолошки зборник LIV* (2007): 1–323.
ЂУПИЋ, ДРАГО. Говор Бјелопавлића. *Српски дијалектолошки зборник XXIII* (1977): 1–226.
ЂУПИЋ, ДРАГО. Преглед главнијих особина говора Зете, *Јужнословенски филолог XXXIII* (1977): 265–284.

*

Остала лијитература:

ВУК, Рј. *Српски рјечник истолкован њемачкијем и латинскијем ријечима. Скупио га и на свијет издао Вук Стефановић*, 1818.
ВУК, Рј. *Српски рјечник истаумачен њемачкијем и латинскијем ријечима. Скупио га и на свијет издао Вук Стеф. Караџић*, 1852.
ДАЛМАЦИЈА, СТЕВО. *Рјечник љовора Пошкозарја*, Бања Лука, 2004.
ДАНИЧИЋ, ЂУРО. *Рјечник из књижевних старина српских*, св. 1–6, 1862–1864, Београд.
ЈЕРКОВИЋ, ЈОВАН. *Језик Јакова Игњатовића*, Нови Сад, 1972.
ЈЕРКОВИЋ, ЈОВАН. *Језик и писци, Матица српска* : Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета, Нови Сад, 1991.
КАШИЋ, ЈОВАН. *Језик Милована Видаковића*, Филозофски факултет, Нови Сад, 1968.
МЛАДЕНОВИЋ, АЛЕКСАНДАР. *О народном језику Јована Рајића*, Матица српска, Нови Сад, 1964.
МЛАДЕНОВИЋ, АЛЕКСАНДАР. *Језик владике Данила*, Матица српска, Нови Сад, 1973.

МЛАДЕНОВИЋ, АЛЕКСАНДАР. Прота Матија Ненадовић. Целокупна дела. Св. 1. Мемоари (Рукопис), Београд, 1988.

ПЕТКОВИЋ, САВА. *Речник црквенословенског језика*, Сремски Карловци, 1935.

ПЕТРОВИЋ, ДРАГОЉУБ, СНЕЖАНА, ГУДУРИЋ. *Фонологија српског језика*. Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, стр. 524, Београд, 2010.

РЕМЕТИЋ, СЛОБОДАН. О траговима црквеног језика у народним говорима : потврде именица средњег рода на -ије, *Јужнословенски филолог LIII* (1997): 75–85.

РЈАЗУ. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Na svijet izdaje JAZU, Zagreb, 1880–1976, књ. I–XXIII.

РСАНУ. *Речник српскохрватског књижевног и народног језика I–XVIII*, Београд, 1959–2010.

РСГВ. *Речник српских зговора Војводине, св. 1–10*, Матица српска, Нови Сад, 2000–2010.

*

ФО *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. – Sarajevo (Posebna izdanja ANUBiH, knj. LV. Odjeljenje društvenih nauka, knj. 9), 1981, str. VIII + 828 + karta.

СКОК, ПЕТАР. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV*, Zagreb, 1971–1974.

ЈЕТРВА, СВЕКРВА IN SERBIAN DIALECTS

Summary

Taking into consideration that the common Slavic lexemes *jeṭrva* (*sister-in-law*) and *svєkrva* (*mother-in-law*) are produced with devocalized *r* > *ro* in some Serbian speeches, this paper, based on the dialectal material, defines and presents cartographically the distribution of forms of *svєkrova* (*mother-in-law*) and *jeṭrova* (*sister-in-law*) in Serbian dialects. Devocalization is explained as a blend of several aspects: firstly, as a Russianism; secondly, as an autochthonous tendency to devocalise a posttonic vocalic *r*, with possible assimilation with the adjacent *v*; and thirdly, as an acquisition (morphophonological) of the infix or suffix *-ov-* (from the plural form *svєkrovi* (*fathers-in-law*) or even the possessive adjective *svєkrov* (*father-in-law*'s)).

Key words: sister-in-law, mother-in-law, dialectology, areal, Serbian speeches